

PSYCHOLÓGIA – MAGISTERSKÝ ŠTUDIJNÝ PROGRAM (Mgr.)

TÉZY NA ŠTÁTNU ZÁVEREČNÚ SKÚŠKU PRE AKADEMICKÝ ROK 2019/2020

TEORETICKÉ PSYCHOLOGICKÉ DISCIPLÍNY

PARADIGMY V PSYCHOLÓGII

Koncept paradigmy. Psychológia ako multiparadigmatická disciplína. Paradigma ako koncept mapujúci pluralitu prístupov v psychológii. Štyri úrovne paradigmy – schéma 1: všeobecné (filozofické) východiská, predmetné (psychologické) východiská, metodologické postupy, pojmoslovie a terminológia. Paradigma ako koncept mapujúci psychologické prístupy z hľadiska ich vývoja. Cyklus vývoja paradigmy podľa T. Kuhna. Paradigma z hľadiska McLuhanovej tetrády – schéma 2 – štyri otázky: Na čo prístup vrhá svetlo? Čo je prekonávané? Čo je aktualizované? Na čo sa nadväzuje? Čo je nevyhnutnou inverziou? Hodnotový a normatívny rozmer psychologických prístupov, poňatie optima v psychologických prístupoch – schéma 3: ťažkosť/zdroj – riešenie – optimum/hodnota. Analýza paradigiem psychologických prístupov: behaviorizmus, gestalt, hlbinná a dynamická psychológia, kognitívna psychológia, humanistická a existenciálna psychológia, transpersonálna psychológia, sociálny konštruktivizmus, pozitívna psychológia, naratívna psychológia.

Študijná literatúra:

BAČOVÁ, V.: *Súčasný smery v psychológii*. Bratislava: Veda, 2009.
PLHÁKOVÁ, A.: *Dějiny psychologie*. Praha: Grada, 2006.
HOSKOVEC, J. a kol.: *Psychologie XX. století*. Praha: Karolinum, 2002.
KUHN, T. S.: *Štruktúra vedeckých revolúcií*. Bratislava: Pravda, 1982.

KVALITATÍVNA METODOLÓGIA

Princípy kvalitatívneho výskumu. Disciplinovaný výskum. Heuristický výskum. Etické otázky v kvalitatívnom výskume. Všeobecný konceptuálny rámec kvalitatívneho výskumu. Formulácia výskumného problému. Výskumná otázka. Metódy zberu dát: interview, naratívne interview. Pozorovanie, dokumenty. Ohniskové skupiny, čítanie denníkov v skupine. Typy výskumných projektov. Voľba kontextu a stratégie tvorby výskumného súboru. Proces tvorby dát. Teoretická saturácia. Zakotvená teória. Fenomenologická analýza (interpretačná fenomenologická analýza). Diskurzívna analýza. Naratívne orientovaný výskum. Validita a reliabilita v kvalitatívnom výskume. Kvalitatívna výskumná správa.

Študijná literatúra:

HENDL, J.: *Kvalitativní výzkum. Základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2006.
MIOVSKÝ, M.: *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada, 2006.
SILVERMAN, D.: *Ako robiť kvalitatívny výskum*. Bratislava: Ikar, 2005.
STRAUSS, A., CORBINOVÁ, J.: *Základy kvalitatívneho výskumu*. Brno: Albert, 1999.

AKTUÁLNE TRENDY VÝVINOVEJ PSYCHOLÓGIE

Teória attachmentu, štrukturálne komponenty teórie, predpoklady a konzekvencie vývinu väzby v neskorších vývinových obdobiach. Prínos a kritika teórie. Súčasná rodina a jej vývinové trendy, štandardné a neštandardné rodiny, rodičovstvo a rodičovské roly, typy rodičov. Teórie adolescencie, ich prednosti a nedostatky. Pohľad na adolescenciu v kontexte pôsobenia sekulárnych trendov. Subkultúry mládeže a súčasný životný štýl, fenomén single. Emerging Adulthood, koncept vynárajúcej sa dospelosti. Stredný vek – obdobie stagnácie, bilancie alebo napredovania? Kríza stredného veku, sendvičová generácia, syndróm vyhorenia, nástup procesu starnutia, teórie starnutia, ageizmus. Múdrost' v dôsledku veku a skúseností alebo stagnácia či úpadok? Vyrovňovanie sa s vlastnou konečnosťou, vývinový pohľad na fenomén smrti. Celoživotný vývin človeka. Úspešný vývin človeka.

Študijná literatúra:

HAŠTO, J.: *Vzťahová väzba*. Trenčín: Vydavateľstvo F, 2005.

KOVÁČ, D.: *Umne starnúť*. Bratislava: VEDA, 2013.

MACEK, P.: *Adolescence*. Praha: Portál, 2003.

SOBOTKOVÁ, I.: *Psychologie rodiny*. Praha: Portál, 2012.

THOROVÁ, K.: *Vývojové psychologie. Proměny lidské psychiky od početí po smrt*. Praha: Portál, 2015.

AKTUÁLNE TRENDY PSYCHOLÓGIE OSOBNOSTI

Obraz seba ako ústredný fenomén psychológie osobnosti. Historický prehľad chápania pojmu self. Vývin self. Kultúra a self. Problematika obrazu seba vo svetle rôznych teoretických prístupov. Tri hlavné teoretické pohľady – fenomenologický, psychoanalytický, sociálno-kognitívny. Naratívne prístupy k self. Self-verification vs. self-enhancement. Carver a Scheier: teória kontroly a súkromné vs. verejné vedomie seba. Naratívny prístup – trauma – sebaidentita. Trauma a naratívna inkoherencia, dva druhy osobného príbehu – vývinová a personologická zmena, adaptácia na traumy – obnovenie koherencie a významu životného príbehu, explorácia štýlu príbehov. Funder: procesy a moderátory presného posúdenia osobnosti. Kvantita a kvalita informácií a presnosť posúdenia osobnosti. Bandura: sociálno-kognitívna teória, self-efficacy. Mechanizmy spájajúce jednotlivcov s prostredím – vzťah fyzikálnych znakov v prostredí a osobnostných charakteristík. Transakčná analýza z pohľadu psychológie osobnosti. Holistický prístup ku skúmaniu osobnosti. Higgins – teória self-guides. Konceptie a meranie emocionálnej inteligencie – história, súčasnosť, obmedzenia a kritické otázky. Reflexia ako základ emocionálnej inteligencie – Ciarrociho a Godsellovej teória o zdroji ľudského utrpenia. Zvládanie náročných životných situácií. Motivácia osobnosti (intrinsic, extrinsic). Aktuálne otázky triadického vzťahu: osobnosť – situácia – správanie. Pozitívna psychológia osobnosti. Osobnosť a múdrost', osobnosť a spiritualita. Cnosti a silné stránky osobnosti.

Študijná literatúra:

BLATNÝ, M. a kol.: *Psychologie osobnosti*. Praha: Grada, 2010.

ŘÍČAN, P.: *Psychologie osobnosti. Obor v pohybu*. Praha: Grada, 2007.

VÁGNEROVÁ, M.: *Psychologie osobnosti*. Praha: Karolinum, 2010.

LOVAŠ, L., MESÁROŠOVÁ, M. (Eds.): *Psychologické aspekty a kontexty sebaregulácie*. Košice: UPJŠ, 2011.

KŘIVOHLAVÝ, J.: *Pozitivní psychologie*. Praha: Portál, 2004.

AKTUÁLNE TRENDY SOCIÁLNEJ PSYCHOLÓGIE

Súčasne paradigmy v sociálnej psychológii. Kritická psychológia, súčasné pohľady. Sociálna percepcia. Atribúcia. Stereotypy a predsudky, zmena predsudkov. Zlo a dobro (hrdinstvo) z pohľadu sociálnej psychológie. Multikulturalizmus. Nové poznatky v sociálnej psychológii skupín. Skupinová psychoterapia. Komunikácia. Nové médiá a sociálna psychológia.

Študijná literatúra:

- HEWSTONE, M., STROEBE, W.: *Sociální psychologie*. Praha: Portál, 2008.
PLICHTOVÁ, J.: *Metódy sociálnej psychológie zblízka: Kvalitatívne a kvantitatívne skúmanie sociálnych reprezentácií*. Bratislava: Mediá, 2002.
VÝROST, J., SLAMĚNÍK, I. (Eds.): *Sociálna psychológia*. Praha: Grada, 2008.
HEFSTEDE, G., HOFSTEDE, G. J.: *Kultury a organizácie*. Praha: Linde, 2008.
ZIMBARDO, P.: *Luciferov efekt*. Praha: Academia, 2014.

PSYCHODIAGNOSTIKA

PSYCHODIAGNOSTIKA DETÍ A MLÁDEŽE

Všeobecná psychodiagnostika a diagnostické metódy. Diagnostické modely. Vlastnosti testov. Diagnóza. Diagnostické postupy a pomôcky. Voľba metód, vzťah diagnózy a terapie. Chyby v diferenciálnej diagnostike. Pozitívne a negatívne dôsledky diagnózy. MKN 10, DSM IV, Achenbachov a Edelbrockov multiaxiálny posudzovací systém detskej a adolescentnej psychopatológie. Pozorovanie správania. Diagnostické interview. Anamnéza. Sebapozudzovacie škály, dotazníky. WISC-III. Testy kognitívnych schopností (inteligencia). Hodnotenie percepcie. Hodnotenie motorického vývinu a laterality. Hodnotenie pozornosti. Hodnotenie pamäti. Hodnotenie rečového vývinu. Projektívne metódy. Psychodiagnostika v praxi. Diagnostika raného vývinu. Diagnostika školskej zrelosti. Diagnostika kognitívneho deficitu. Diagnostika špecifických porúch učenia. Diagnostika porúch reči. Diagnostika pervazívnych vývinových porúch. Neuropsychologická diagnostika detí a adolescentov. Diagnostika zmyslovo a motoricky postihnutého dieťaťa. Diagnostika špecifických porúch správania. Diagnostika psychosomatických porúch. Diagnostika rodiny. Diagnostika vzťahov v triede. Diagnostické vyšetrenie, správa z vyšetrenia, diagnostický nález, štruktúra a priebeh vyšetrenia.

Študijná literatúra:

- SVOBODA, M., KREJČÍŘOVÁ, D., VÁGNEROVÁ, M.: *Psychodiagnostika dětí a dospívajících*. Praha: Portál, 2001.
VÁGNEROVÁ, M., KLÉGROVÁ, J.: *Poradenská psychologická diagnostika dětí a dospívajících*. Praha: Karolinum, 2008.
HORT, V., HRDLIČKA, M., KOCOURKOVÁ, J., MALÁ, E. (Eds.): *Dětská a adolescentní psychiatrie*. Praha: Portál, 2000.
KOLUCHOVÁ, J., MORÁVEK, S.: *Psychologická diagnostika dětí a mládeže*. Olomouc: UP, 1991.
ŘÍČAN, P., VÁGNEROVÁ, M. (Eds.): *Dětská klinická psychologie*. Praha: Avicenum, 1999.

PSYCHODIAGNOSTIKA DOSPELÝCH

Úlohy, ciele psychologickkej diagnostiky. Vývinovo-psychologické, diferenciálno-psychologické a kognitívno-psychologické základy psychologickkej diagnostiky. Diagnostický proces a diagnostické stratégie. Teórie testov a základy psychometriky jej predmet. Definícia psychodiagnostického testu. Štandardnosť testu. Kritériá pre posúdenie testu. Konštrukcia testu. Homogenita a validita položiek. Klasická položková analýza. Index obtiažnosti. Rozlišovacia účinnosť. Normalizácia testu. Psychodiagnostika v jednotlivých oblastiach spoločenskej praxe. Zdravotníctvo. Školská poradenská prax. Priemysel. Doprava. Armáda a bezpečnosť. Súdnicstvo a penitenciárna starostlivosť. Vývinovo orientovaná, klinicko-psychologická diagnostika osobnosti dieťaťa, dospelujúceho a dospelého. Pojem „disharmonický vývin osobnosti“. Skupiny DVO. Testové metódy. Testy inteligencie. Diagnostika mimoriadne nadaných osôb. Psychodiagnostika týkajúca sa povolania. Testy čiastkových a kombinovaných schopností. Testy vedomostí a znalostí. Testy osobnosti. Objektívne testy osobnosti. Dotazníky a škály. Dotazníky založené na psychiatrických a klinických obrazoch chorôb. Verbálne, grafické projektívne metódy, metódy voľby.

Študijná literatúra:

ČERNÝ, V., KOLLÁRIK, T.: *Kompendium psychodiagnostických metód*. Bratislava: Psychodiagnostické a didaktické testy, n. p., 1986.
FERJENČÍK, J.: *Úvod do metodologie psychologického výzkumu*. Praha: Portál, 2000.
MORÁVEK, S.: *Úvod do psychodiagnostiky dospělých*. Olomouc: UP, 1999.
STANČÁK, A.: *Klinická psychodiagnostika dospělých*. Nové Zámky: Psychoprof, 1996.
SVOBODA, M.: *Psychologická diagnostika dospělých*. Praha: Portál, 2010.

APLIKOVANÉ PSYCHOLOGICKÉ DISCIPLÍNY

PORADENSKÁ PSYCHOLÓGIA

Predmetné okruhy poradenskej psychológie. Ohraničenie oproti školskej psychológii, psychoterapii a špeciálnej pedagogike. Psychologické poradenstvo a duchovná starostlivosť. Hlavné školy a smery poradenskej psychológie. Paradigma „klasické“ vs. „systémové“. Systémovo-interakčný prístup, vznik rodinnej terapie. Systém diagnostických kategórií používaných v psychologickom poradenstve v rámci „klasickej paradigmy“. Vybrané kapitoly zo psychopatológie štádií detstva a dospelovania. Modely determinantov školského výkonu. Posudzovanie školskej spôsobilosti. Posudzovanie vzdelávateľnosti a vychovávateľnosti žiaka. Zásady primeraného výchovného pôsobenia na dieťa v rodine, teoretické východiská, praktické implikácie. Všeobecne platné a špecifikované odporúčania k individuálnemu prístupu učiteľa v rámci vyučovania. Psychologická starostlivosť o dospelujúcich a rodinu s dospelujúcimi. Psychologické poradenstvo mimoriadne nadaných. Matrimoniológia a matrimoniopatológia. Psychologické poradenstvo k dosiahnutiu a udržaniu vysokého pracovného výkonu. Psychologické poradenstvo v životných krízach. Štandardy kvality psychologického poradenstva.

Študijná literatúra:

MATĚJČEK, Z.: *Praxe dětského psychologického poradenství*. Praha: Portál, 2011.
VÁGNEROVÁ, M.: *Poradenská psychologická diagnostika dětí a dospívajících*. Praha: Karolinum, 2008.

KRATOCHVÍL, S.: *Manželská a párová terapie*. Praha: Portál, 2009.

PLAŇAVA, I.: *Manželství a rodiny. Struktura, dynamika, komunikace*. Brno: Doplněk, 2000.

ŠKOLSKÉ PORADENSTVO

Základný rámec školského poradenstva – funkcia a ciele. Systém školského poradenstva v kontexte zmien v oblasti školstva. Kritické miesta profesie školského psychológa. Školský psychológ na Slovensku. Žiak ako klient (vzdelávacie, výchovné, osobné problémy, problémy v sociálnej oblasti žiaka). Školská trieda ako klient. Menežment školskej triedy. Diagnostikovanie v škole a školskej triede. Základná patológia školskej triedy. Školské poradenstvo v súvislosti s voľbou povolania. Kariérny profil. Profesionálna orientácia. Učiteľ ako klient, škola v starostlivosti školského psychológa. Školská klíma a nástroje jej merania. Podpora učiteľskej profesie. Rodinný systém ako klient. Zásady komunikácie s rodičmi. Problémový rodič a stratégie jeho zvládania. Rodina a jej výchovné štýly. Osobnosť a odborné kompetencie školského psychológa.

Študijná literatúra:

BRAUN, R. a kol.: *Praktikum školní psychologie*. Praha: Portál, 2014.

KNOTOVÁ, D. a kol.: *Školní poradenství*. Praha: Grada, 2014.

GAJDOŠOVÁ, E., HERÉNYIOVÁ, G.: *Škola rozvíjania emocionálnej inteligencie žiakov*. Bratislava: Príroda, 2002.

Gajdošová, E.: *Školská psychológia a školský psychológ v 21. storočí*. Bratislava: Eurokódex, 2015.

HVOZDÍK, J.: *Základy školskej psychológie*. Košice: UPJŠ, 2017.

KLINICKÁ PSYCHOLÓGIA

Zdravie a choroba, psychologické faktory, prehľad teórií. Psychoneuroimunológia. Činnosť nešpecifického a špecifického imunitného systému. Vzťah imunitného systému a psychologických javov. Spôsoby zvládania životných ťažkostí. Resiliencia, koherencia, hardiness, self-efficacy. Špecifické osobnostné typy: osobnosť typu A, typu B, typu C, typu D. Pacient v nemocnici. Psychická situácia zdravého a chorého človeka. Dobrí a zlí pacienti. Interakcia pacienta s lekárom. Oboznámenie pacienta s diagnózou. Dynamika vzájomného vzťahu pacienta s lekárom. Psychika pacientov s kardiovaskulárnym a onkologickým ochorením. Chronicky chorý pacient. Bolesť – teórie, fyziológia, meranie, terapia. Kvalita života, prístupy k meraniu.

Študijná literatúra:

BAŠTECKÁ, B., MACH, J. a kol.: *Klinická psychologie*. Praha: Portál, 2015.

BAŠTECKÁ, B., GOLDMANN, P.: *Základy klinické psychologie*. Praha: Portál, 2001.

BAŠTECKÁ, B. a kol.: *Klinická psychologie v praxi*. Praha: Portál, 2003.

HERETIK, A., HERETIK, A. a kol.: *Klinická psychológia*. Nové Zámky: Psychoprof, 2016.

KŘIVOHLAVÝ, J.: *Psychologie zdraví*. Praha: Portál, 2001.

KŘIVOHLAVÝ, J.: *Psychologie nemoci*. Praha: Grada, 2002.

ZÁKLADY PSYCHOTERAPIE

Výskum v psychoterapii (výskumy efektu a procesu psychoterapie). História psychoterapie a súčasne rešpektované smery. Inštitucionalizácia psychoterapie. Pomáhajúce faktory v psychoterapii. Etické štandardy. Skupinová psychoterapia. Predstavenie aktuálnych smerov: dynamicko-hlbinné prístupy, kognitívno-behaviorálne prístupy, humanisticko-existenciálne prístupy, gešalt, systemické prístupy. Psychoterapia detí.

Študijná literatúra:

- VÝBÍRAL, Z, ROUBAL, J.: *Současná psychoterapie*. Praha: Portál, 2010.
YALOM, I., LESZCZ, M.: *Teorie a praxe skupinové psychoterapie*. Praha: Portál, 2016.
KRATOCHVÍL, S.: *Základy psychoterapie*. Praha: Portál, 2017.
SCHLEGEL, L.: *Psychoterapia. Prehľad historicky a aktuálne významných psychoterapeutických smerov a metód*. Trenčín: Vydavateľstvo F, 2011.
PRAŠKO, J., MOŽNÝ, P., ŠLEPECKÝ, M.: *Kognitivně behaviorální terapie psychických poruch*. Praha: Triton, 2007.

MANAŽÉRSKA PSYCHOLÓGIA

Základné pojmy psychológie manažmentu. Školy manažérskeho myslenia a konania. Vybrané problémy práce manažéra. Osobnosť manažéra – teórie, schopnosti, motivácia, temperament, charakter, manažérska rola, koncepty kritických faktorov úspechu. Pracovná (výkonová) motivácia – teórie pracovnej motivácie, meranie, determinanty pracovnej motivácie. Štruktúra a typický obsah manažérskej práce – plánovanie, organizovanie, rozhodovanie, vedenie ľudí, koučing, vedenie porád, projektové riadenie, kontrola, vyjednávanie, prezentovanie (tvorba prezentácie a rétorika). Štruktúra a typický obsah manažérskej práce – výber a rozmiestnenie pracovníkov, hodnotenie pracovníkov, riešenie obtiažnych situácií (problémoví zamestnanci, disciplinárne riadenie), adaptácia nových pracovníkov. Etika v práci manažéra, kultúra manažérskej práce, sociálna zodpovednosť, preťaženie prácou. Self-manažment, relaxácia, sebarozvoj, sebarozvoj, zvládanie stresu, riešenie konfliktov. Praktický nácvik – komunikačné zručnosti; vedenie ľudí; vedenie pracovných skupín a tímov.

Študijná literatúra:

- BEDRNOVÁ, E., NOVÝ, I. a kol.: *Psychologie a sociologie řízení*. Praha: Management Press, 2002.
BĚLOHLÁVEK, F.: *Organizační chování: jak se každý den chovají spolupracovníci, nadřízení, podřízení, obchodní partneři či zákazníci*. Olomouc: Rubico, 1996.
JAROŠOVÁ, E. a kol.: *Trénink sociálních a manažerských dovedností*. Praha: Management Press, 2001.
JAY, R., TEMPLAR, R.: *Velká kniha manažerských dovedností*. Praha: Grada, 2006.
KOHOUTEK, R., ŠTĚPÁNIK, J.: *Psychologie práce a řízení*. Brno: Cerm, 2000.
MIKULÁŠTÍK, M.: *Manažérska psychologie*. Praha: Grada, 2007.
PROVAZNÍK, V.: *Psychologie pro ekonomy a manažery*. Praha: Grada, 2002.